

بررسی اثرات حذف ارز ترجیحی واردات نهاده های خوراک دام

عنوان گزارش: بررسی اثرات حذف ارز ترجیحی واردات نهاده های خوراک دام
کمیسیون: کمیسیون کشاورزی و صنایع وابسته
تهیه کنندگان: مرکز پژوهش های کاربردی سیاستگذاری و تجارت کشاورزی و غذا - کمیسیون کشاورزی و صنایع وابسته
انتشار: امور کمیسیون های تخصصی اتاق ایران
شماره گزارش: ۱۴۰۰۴۶
زمستان ۱۴۰۰

فهرست مطالب

۱- مقدمه	۳
۲- مدل مفهومی	۳
۳- مدل ریاضی	۶
۴- نتایج و بحث	۸
۴-۱- سناریوهای مورد مطالعه	۸
۴-۱-۱- سناریوی پایه	۸
۴-۱-۲- سناریوی تغییر ضریب تبدیل خوراک	۹
۴-۱-۳- سناریوی تغییر نرخ ارز	۱۰
۴-۲- نتایج حاصل از حل مدل	۱۰
۴-۲-۱- نتایج حاصل از حل مدل برای سناریوی پایه	۱۱
۴-۲-۲- نتایج حاصل از حل مدل برای تغییر ضریب تبدیل خوراک	۱۲
۴-۲-۳- نتایج حاصل از حل مدل برای تغییر نرخ ارز در مرغ گوشتی	۱۶
۴-۲-۴- نتایج حاصل از حل مدل برای تغییر نرخ ارز در مرغ تخمگذار	۱۹
۴-۳- نتیجه گیری و بحث	۲۱
۵- الزامات و توصیه های سیاستی	۲۳
۵-۱- الزامات	۲۳
۵-۲- توصیه های سیاستی	۲۳

۱- مقدمه

سیاست تخصیص ارز ترجیحی (هر دلار ۴۲۰۰ تومان) به نهاده های دامی وارداتی از سال ۱۳۹۷ در کشور به کار گرفته شده است. معمولاً هدف از اتخاذ این سیاست، کاهش هزینه تمام شده تولید و نهایتاً دسترسی مصرف کنندگان به محصولات و فرآورده های دامی با قیمت پایین تر عنوان شده است. اگر چه در سالهای اولیه تا حدود زیادی اهداف طرح محقق گردید ولیکن با تشدید شرایط تحریم و محدودیت منابع ارزی و فاصله گرفتن نرخ ارز آزاد از ترجیحی، کارآمدی این سیاست کاهش و مورد تردید قرار گرفت. از این رو بحث تجدید نظر در این سیاست بطور جدی مد نظر مسئولین امر قرار گرفته است بطوریکه اکنون و در جریان بررسی بودجه سال ۱۴۰۱، دولت و مجلس توأماً تجدید نظر در این سیاست را با اهداف محتمل زیر مورد بررسی و مد نظر قرار داده اند.

- افزایش بهره وری و کارایی در فرآیند تولید
- پایداری تولید و صادرات
- جلوگیری از فساد و رانت ناشی از چند نرخ بودن ارز
- استفاده بهینه از منابع محدود ارزی

اگر چه تا حدود زیادی اغلب دست اندر کاران به ضرورت حذف این سیاست باور دارند ولیکن چگونگی حفظ قدرت خرید مصرف کنندگان محصولات و فرآورده های دامی و تامین پروتئین مورد نیاز آنان بویژه در شرایط سخت معیشتی موجود از جمله مسائلی است که بر نگرانی مسئولین ذیربط افزوده و اتخاذ تصمیم در این خصوص را با مشکل مواجه نموده است.

این بررسی با اهداف زیر پی ریزی شده است:

- ۱- توسعه مدل حمایت تصمیم گیری برای تحلیل سیاست حذف ارز ترجیحی نهاده های دامی
- ۲- ارزیابی اثرات برخی از سناریوهای منتخب

۲- مدل مفهومی

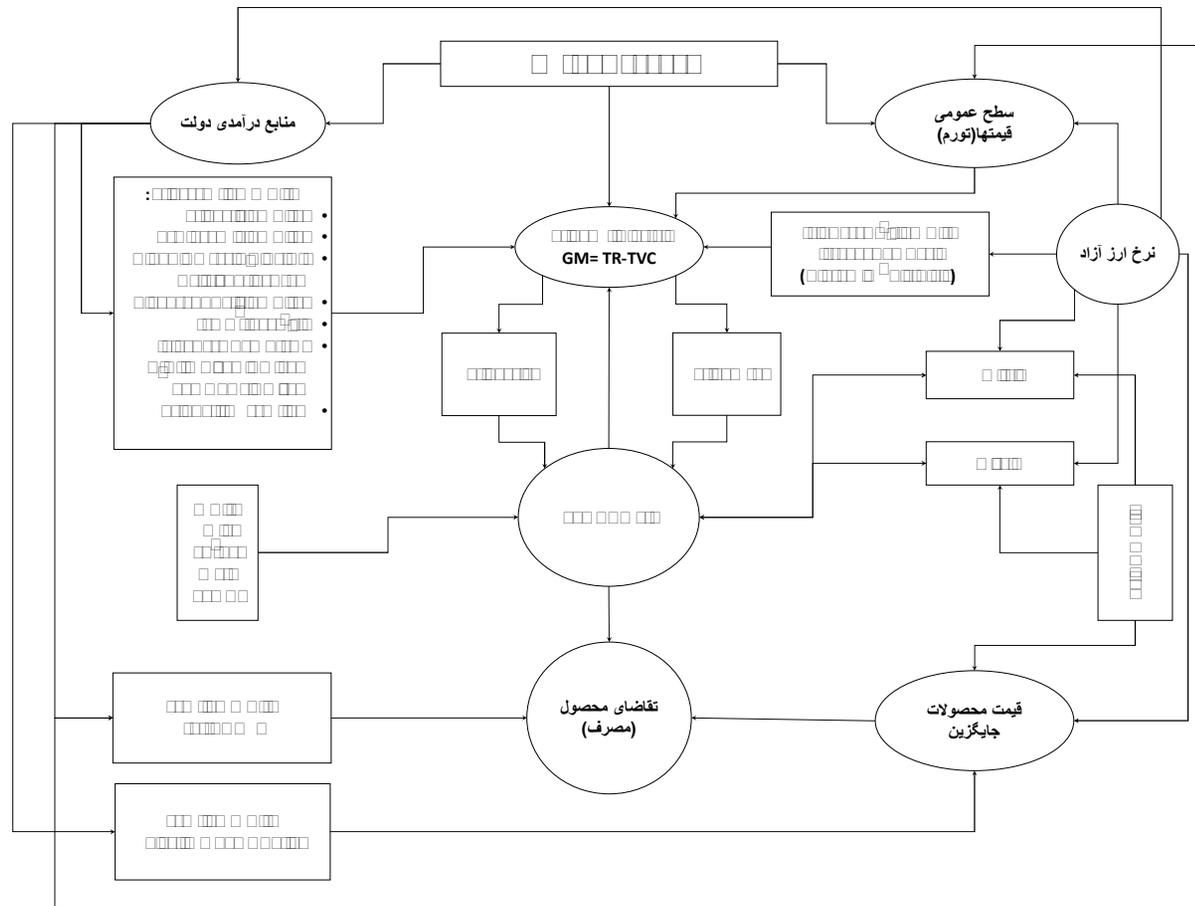
نمودار شماره ۱ مدل مفهومی طراحی شده برای مسئله مورد بررسی را نشان می دهد. بر اساس این مدل، حذف ارز ترجیحی باعث افزایش هزینه تامین خوراک دام و در نتیجه کاهش درآمد ناخالص تولید می گردد. در صورتیکه این تغییر سبب گردد تا هزینه های متغیر تولید بر درآمد حاصل از فروش محصول پیشی گیرد قطعاً تولید متوقف خواهد شد و این موضوع در واحدهای کوچک تولید با فناوریهای قدیمی و غیر کارآمد بیشتر محتمل خواهد بود. اگر چه واحدهایی که بتوانند هزینه متغیر تولید را از محل درآمد مکتسبه

از فروش محصول پوشش دهند منطقاً بایستی به تولید ادامه یابد ولیکن در شرایط اقتصادی امروز کشور و بازده سرمایه گذاری در سایر فعالیتهای و فرصتهای کسب درآمد، ممکن است با وجود بازده ناخالص مثبت واحدهای تولیدی، نه تنها سرمایه گذاری جدید به عمل نیاید بلکه حتی سرمایه های موجود نیز از بخش خارج شود. بهر حال با تعطیلی یا کاهش تولید برخی از واحدها، عرضه محصول کاهش خواهد یافت و این دو مسئله (کاهش عرضه و افزایش هزینه های تولید ناشی از حذف ارز دولتی) توأمأ سبب خواهد شد تا قیمت عرضه محصول افزایش یابد و متعاقباً بر تقاضای مصرف کنندۀ مؤثر خواهد بود.

از طرف دیگر حذف ارز ترجیحی به خودی خود می تواند بر سطح عمومی قیمت ها اثر گذار باشد هر چند میزان تاثیر آن به چگونگی سیاستهای جبرانی متخذه از سوی دولت پس از حذف ارز ترجیحی بستگی دارد که منابع حاصله از این طریق چگونه و به چه روشی در اقتصاد تزریق شود. علاوه بر این نرخ ارز آزاد نیز که تا حدود زیادی متأثر از شرایط تحریم خواهد بود نیز بر سطح عمومی قیمت ها اثر گذار می باشد. در صورتیکه این اتفاق مشمول قیمت نهاده ها و خدمات تولید گردد بصورت مضاعف باعث افزایش هزینه های تولید و در نتیجه پیامدهای بعدی آن خواهد شد.

سیاست تجاری کشور در حوزه صادرات و واردات محصولات و فرآورده های دامی نیز که خود متأثر از شرایط بازار داخلی و خارجی و همچنین نرخ ارز می باشد در تعدیل و یا افزایش تنش بازار مؤثر خواهد بود که بایستی هوشمندانه مورد توجه و تحلیل قرار گیرد. در بخش دیگری از این مدل، منابع حاصل از اجرای این سیاست یعنی حذف ارز ترجیحی و مصارف احتمالی نشان داده شده است. میزان منابع درآمدی دولت بستگی به ارز تخصیصی برای واردات نهاده های دامی و قیمت آزاد ارز دارد. به عبارت دیگر با فرض ثابت بودن حجم واردات با افزایش یا کاهش نرخ ارز آزاد، منابع درآمدی دولت نیز افزایش یا کاهش خواهد یافت. از حیث مصارف دولت می تواند منابع حاصله را به تولید کننده و یا مصرف کننده و یا ترکیبی از هر دو پرداخت نماید. اینکه به کدامیک و به چه میزان و با چه روشی یارانه پرداخت شود تا ضمن رفع تبعات منفی و ایرادات روش قبلی، آسیبی به دسترسی کمی و کیفی مصرف کنندگان حداقل در مقایسه با وضع موجود وارد نشود از جمله چالشهای مهم این تصمیم است.

تجربه نشان داده است که در صورت بروز بحران در بازار و افزایش قیمت محصول پس از اجرای این گونه سیاستها، معمولاً با هدف حمایت از مصرف کننده و جلوگیری از تنش های اجتماعی، ساده ترین راه یعنی سرکوب قیمت در بازار از طریق تشدید اقدامات نظارتی و بدون توجه جدی به هزینه های تولید کننده در پیش گرفته می شود که خود این مسئله می تواند منجر به خروج برخی از واحدها از مدار تولید گشته و در نتیجه موجبات کمبود عرضه و افزایش مجدد قیمت ها را در پی داشته باشد.

نمودار ۱- مدل مفهومی تحلیل سیاست حذف ارزش ترجیحی نهاده های دامی

۳- مدل ریاضی

گام بعدی در مدل سازی، تعریف متغیرها و روابط تبعی آنها و همچنین ساختن مدل ریاضی موضوع مورد مطالعه است. برای همین منظور ابتدا با توجه به مدل مفهومی تشریحی در قسمت قبل متغیرهای مدل به شرح جدول شماره ۱ تعریف شده است. پس از آن با استفاده از توابع ریاضی رابطه متغیرها با هم نشان داده شده است.

جدول ۳- متغیرهای مدل تجزیه و تحلیل سیاست حذف ارز ترجیحی

Variable	Name	نام متغیر	ردیف
<i>ConIn</i>	Consumer' Income	درآمد مصرف کننده	۱
<i>CRR</i>	Current Rate of Return	نرخ بازدهی فعلی	۲
<i>CSRF</i>	Consumer Support Rate Factor	نرخ حمایت از مصرف کننده	۳
<i>D_y</i>	Demand for Y	تقاضای محصول	۴
<i>Exp</i>	Export	صادرات	۵
<i>FeedPr</i>	Feed Price	قیمت خوراک دام	۶
<i>FPC</i>	Feed Production Coefficient	ضریب تبدیل خوراک به محصول	۷
<i>FrExRate</i>	Free Exchange Rate	نرخ ارز آزاد	۸
<i>GM</i>	Gross Margin	بازده ناخالص تولید کننده	۹
<i>GovIn</i>	Government Income	درآمد مکسبه دولت از تغییر نرخ ارز ترجیحی	۱۰
<i>GPPF</i>	Government Price Policy Factor	فاکتور سیاست قیمتی دولت	۱۱
<i>GTPF</i>	Government Trade Policy Factor	فاکتور سیاست تجاری دولت	۱۲
<i>Imp</i>	Import	واردات	۱۳
<i>InfRate</i>	Infation Rate	نرخ تورم	۱۴
<i>NIRR</i>	New Investment Rate of Return	نرخ بازده سرمایه گذاری جدید	۱۵
<i>PrExRate</i>	Preferred Exchange Rate	نرخ ارز ترجیحی	۱۶
<i>Ps</i>	Price of Substitution Good	قیمت کالای جایگزین	۱۷
<i>PSRF</i>	Production Support Rate Factor	نرخ حمایت از تولید	۱۸
<i>Px</i>	Price of Input	قیمت نهاده	۱۹
<i>Py</i>	Price of Product	قیمت محصول	۲۰
<i>S</i>	Substitution Product	محصول جایگزین	۲۱
<i>SGSRF</i>	Substitution Goods Support Rate Factor	نرخ حمایت از کالاهای جایگزین	۲۲
<i>S_y</i>	Supply of Y	عرضه محصول	۲۳
<i>t</i>	Time	زمان	۲۴
<i>TR</i>	Total Revenue	درآمد کل تولید کننده	۲۵
<i>TVC</i>	Total Variable Cost	هزینه متغیر کل	۲۶
<i>X</i>	Input	نهاده	۲۷
<i>Y</i>	Product	تولید	۲۷

فرمول شماره ۱ تا ۱۵ روابط تبعی فی مابین متغیرهای مختلف مدل را نشان می دهد. در فرمول شماره ۵ فرض شده است که تصمیم گیری در ارتباط با ادامه تولید در واحدهای تولیدی پس از حذف ارزش ترجیحی علاوه بر مثبت بودن بازده ناخالص، به نرخ بازده سرمایه گذاری در سایر فعالیتهای اقتصادی نیز بستگی دارد. عبارت دیگر برخلاف تصمیم گیری در شرایط اقتصادی پایدار، بدلیل ناپایداری های اقتصادی در کشور ممکن است حتی با فرض مثبت بودن بازده داخلی باز هم صاحبان سرمایه تصمیم به خروج سرمایه خود از بخش کشاورزی گرفته و آن را به سایر فعالیتهای اقتصادی انتقال دهند.

$$GovIn = f(PrExRate, FrExRate) \quad Eq(1)$$

$$FeedPr = f(PrExRate) \quad Eq(2)$$

$$InfRate = f(PrExRate, FrExRate, CSRF) \quad Eq(3)$$

$$GM(TR-TVC) = f(PrExRate, FrExRate, InfRate, FPC, PSRF) \quad Eq(4)$$

$$S_y = f(GM, NIRR) \quad Eq(5)$$

$$S_y > 0 \text{ if } GM \geq 0 \text{ \& } NIRR \leq CRR$$

$$S_y = 0 \text{ if } GM < 0 \text{ \& } NIRR \leq CRR$$

$$S_y = 0 \text{ if } GM \geq 0 \text{ \& } NIRR \geq CRR$$

$$PSRF = f(GovIn) \quad Eq(6)$$

$$CSRF = f(GovIn, PSRF) \quad Eq(7)$$

$$SGSRF = f(GovIn, PSRF, CSRF) \quad Eq(8)$$

$$Imp_y = f(FrExRate, P_y, GTPF) \quad Eq(9)$$

$$Exp_y = f(FrExRate, P_y, GTPF) \quad Eq(10)$$

$$Imp_s = f(FrExRate, P_s, GTPF) \quad Eq(11)$$

$$Exp_s = f(FrExRate, P_s, GTPF) \quad Eq(12)$$

$$P_y = f(Exp, Imp, S_y, D_y, GPPF) \quad Eq(13)$$

$$D_y = f(P_y, P_s, CSRF) \quad Eq(14)$$

$$P_s = f(S_s, GTPF, SGSRF) \quad Eq(15)$$

با توجه به محدودیت زمانی در تهیه گزارش و همچنین اهمیت موضوع و فوریت آن، متأسفانه امکان توسعه جزئیات مدل و تخمین ضرایب همه معادلات ریاضی موجود در آن فراهم نمی باشد. از این رو با توجه به اینکه عمده اثرات سیاست حذف ارز ترجیحی به نهاده های خوراک دام بویژه ذرت و کنجاله بر می گردد که در واحد های مرغداری مورد استفاده قرار می گیرد و همچنین نقش و اهمیت گوشت مرغ و تخم مرغ در تامین معیشت مردم بویژه اقشار کم درآمد و همچنین دسترسی به اطلاعات نسبتاً بهتر، در این گزارش کاربرد مدل صرفاً برای اثرات حذف ارز ترجیحی بر واحدهای مرغداری مورد بررسی قرار گرفته است. قطعاً در صورت وقت بیشتر و فراهم کردن زمینه همکاری سایر متخصصین و محققین ذریبط، انجام تحلیل های جامع تر و کامل تر امکان پذیر خواهد بود. اطلاعات و آمار مورد استفاده بر اساس نظر متخصصین و انجمن های ذریبط و گزارشات برخی از مراکز پژوهشی وابسته به دستگاههای و نهادهای متولی و دست اندرکار موضوع منظور شده است. هر چند مدل به نحوی توسعه داده شده است که امکان ورود اطلاعات مختلف و بررسی تبعات آن را فراهم می نماید. با توجه به ساده سازی های انجام شده، برای حل مدل از نرم افزار Excel و برنامه Macro استفاده شده است. شایان ذکر است با توجه به تفاوت واحدهای مرغ گوشتی و تخمگذار برای هر گروه یک مدل جداگانه توسعه داده شده و نتایج حاصل از حل مدل در سناریوهای مختلف به تفکیک مورد بحث قرار گرفته است.

۴- نتایج و بحث

در این بخش ابتدا سناریوهای مختلف مورد مطالعه بیان می گردد و سپس نتایج حاصل از حل مدل برای هر سناریو ارائه می گردد.

۴-۱- سناریوهای مورد مطالعه

مدل ساخته شده در این بررسی از نوع مدل های حمایت تصمیم گیری (Decision Support Models) می باشد و این امکان را فراهم می نماید که پیامد ناشی از هر گونه تغییر در متغیرهای تصمیم را بر اهداف مد نظر قبل از اجراء مورد بررسی قرار داد و با آگاهی از نتایج احتمالی و با کمترین تبعات منفی تصمیم گیری کرد. برای نشان دادن کارکرد مدل در این مرحله فقط سه سناریو مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است که در ادامه به شرح آنها پرداخته می شود.

۴-۱-۱- سناریوی پایه

جدول شماره ۲ مقادیر متغیرهای مختلف را در سناریوی پایه به تفکیک برای واحدهای مرغداری گوشتی و تخمگذار نشان می دهد. بر اساس اطلاعات مندرج در این جدول ضریب تبدیل خوراک به مرغ زنده در مرغداری های گوشتی بطور متوسط ۱/۹۵ کیلوگرم می باشد. بعبارت دیگر برای تولید یک کیلوگرم وزن مرغ زنده به میزان ۱/۹۵ کیلوگرم خوراک نیاز است. همچنین برای تولید یک

کیلو گرم تخم مرغ بطور متوسط ۲/۲۴ کیلوگرم خوراک نیاز می باشد. نکته دیگر اینکه هر کیلو گرم مرغ زنده معادل ۷۶۰ گرم گوشت مرغ می باشد. بعبارت دیگر برای تولید یک کیلوگرم گوشت مرغ ۱/۳۲ کیلوگرم مرغ زنده و حدود ۲/۵۷ کیلوگرم خوراک مورد نیاز می باشد. مصرف سرانه گوشت مرغ بر اساس هدف گذاری انجام شده در ماده ۳۱ قانون برنامه ششم محاسبه گردیده است. قیمت ارز آزاد بر اساس قیمت روز در مدل گذاشته شده است و داده های قیمت ذرت و کنجاله نیز از انجمن کارخانجات خوراک دام اخذ شده است. جمعیت کشور در مدل ۸۵ میلیون نفر فرض شده است. ضمناً در یک کیلوگرم خوراک مرغ گوشتی ۷۰ درصد ذرت و ۲۵ درصد کنجاله سویا در نظر گرفته شده است. این ارقام برای مرغ تخمگذار به ترتیب برابر با ۵۸ و ۲۲ درصد می باشد.

جدول ۲- مقادیر متغیرهای مدل در سناریوی پایه

نام متغیر	مرغ گوشتی	مرغ تخمگذار
ضریب تبدیل خوراک به مرغ زنده	۱/۹۵	۲/۲۴
قیمت ارز آزاد (تومان)	۲۷۰۰۰	۲۷۰۰۰
قیمت ذرت وارداتی (تن/دلار)	۳۶۰/۴۷	۳۶۰/۴۷
قیمت کنجاله سویا وارداتی (تن/دلار)	۵۰۱/۷۲	۵۰۱/۷۲
مصرف سرانه گوشت مرغ (کیلو گرم)	۳۱	۱۱
قیمت فعلی یک کیلوگرم گوشت مرغ (تومان)	۳۱۰۰۰	۱۸۵۰۰
ضریب تبدیل وزن زنده به گوشت مرغ (کیلو گرم)	۰/۷۶	-

۲-۱-۴- سناریوی تغییر ضریب تبدیل خوراک

ضریب تبدیل خوراک به مرغ زنده از عوامل مؤثر در هزینه خوراک دام محسوب شده و یکی از فاکتورهای مهم در ارزیابی توان نژادهای مختلف دامی می باشد. در حال حاضر با توجه به وجود نژادهای مختلف و سطح کارایی فنی و مدیریتی در مرغداری های کشور ضریب تبدیل متفاوتی از حداقل ۱/۶۵ تا حداکثر ۲/۵ کیلوگرم بازای تولید هر کیلوگرم مرغ زنده بیان می شود. این در حالی است که در چشم انداز تغذیه طیور در دنیا پیش بینی می شود تا سال ۲۰۲۵ این ضریب به عدد یک کاهش یابد یعنی بازای هر کیلوگرم خوراک یک کیلو گرم وزن زنده مرغ تولید شود. از طرف دیگر، از هر کیلوگرم وزن زنده مرغ بسته به نژاد و سایر پارامترهای مدیریت نگهداری و زمان برداشت دوره بطور متوسط ۰/۷۶ گوشت مرغ حاصل می گردد. به منظور فهم بهتر اثر ضریب تبدیل در

هزینه خوراک طیور و نیاز کشور به وابستگی در واردات نهاده های دامی و ارز مورد نیاز مدل برای مقادیر مختلف ضریب تبدیل حل شده است. جدول زیر مقادیر ضریب تبدیل را در سناریوهای مختلف نشان می دهد.

جدول ۳- مقادیر ضریب تبدیل خوراک به مرغ زنده (کیلو گرم)

۲/۵۰	۲/۳۵	۲/۲۰	۲/۰۵	۱/۹۰	۱/۷۵	۱/۶۰	۱/۴۵	۱/۳۰	۱/۱۵	۱
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	---

۴-۱-۳- سناریوی تغییر نرخ ارز

از آنجا که هزینه واردات خوراک دام تا حدود زیادی متأثر از قیمت ارز می باشد و از طرفی نوسانات نرخ ارز نیز تا حدود زیادی به شرایط اقتصادی ناشی از تحریم ها بستگی دارد در این سناریو تلاش شد تا شرایط ناشی از تشدید و یا رفع تحریم ها مورد بررسی قرار گیرد. به همین دلیل فرض شد که در صورت رفع تحریم ها قیمت دلار به ۲۰۰۰۰ تومان کاهش یابد و یا در صورت ادامه و تشدید تحریم ها این قیمت نهایتاً به ۴۰۰۰۰ هزار تومان افزایش یابد. البته بهتر این است که این دامنه بر اساس نتایج مطالعات تخصصی در خصوص پیش بینی نرخ ارز در نتیجه تشدید و یا رفع تحریم تعیین و بررسی گردد. به هر حال مدل توسعه داده شده این امکان را فراهم می نماید تا برای هر دامنه ای از تغییرات نرخ ارز اثرات آن بر هزینه نهاده های وارداتی خوراک دام و در نتیجه هزینه تمام شده گوشت و تخم مرغ مورد بررسی قرار گیرد. جدول شماره ۴ سناریوهای مختلف نرخ ارز را نشان می دهد.

جدول ۴- مقادیر قیمت ارز آزاد (تومان)

۴۰۰۰۰	۳۸۰۰۰	۳۶۰۰۰	۳۴۰۰۰	۳۲۰۰۰	۳۰۰۰۰	۲۸۰۰۰	۲۶۰۰۰	۲۴۰۰۰	۲۲۰۰۰	۲۰۰۰۰
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

۴-۲- نتایج حاصل از حل مدل

در این بخش نتایج حاصل از حل مدل در سناریوهای مورد مطالعه به تفکیک بیان شده است.

۱-۲-۴- نتایج حاصل از حل مدل برای سناریوی پایه

جدول شماره ۵ و ۶ نتایج حاصل از اجرای مدل را برای سناریوی پایه در مرغ گوشتی و تخمگذار نشان می دهد. در صورت حذف ارز دولتی، هزینه خوراک هر کیلوگرم مرغ زنده ۱۶۷۹۵ تومان و برای تولید هر کیلوگرم گوشت مرغ حدود ۲۲۰۹۹ تومان افزایش می یابد. در این صورت قیمت یک کیلوگرم گوشت مرغ با افزایش حدود ۷۱ درصدی از ۳۱۰۰۰ تومان فعلی به ۵۳۰۹۹ تومان خواهد رسید.

همچنین هزینه خوراک برای تولید یک کیلوگرم تخم مرغ ۱۶۳۱۵ تومان افزایش یافته و قیمت یک کیلوگرم تخم مرغ با افزایش حدود ۸۸ درصدی به ۳۴۸۱۵ تومان خواهد رسید.

میزان نیاز کشور به ذرت و کنجاله سویا و ارز لازم برای واردات آنها و همچنین درآمد حاصل از حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی برای مرغ گوشتی و تخمگذار به ترتیب در جداول ۵ و ۶ آمده است.

جدول ۵- نتایج حاصل از حل مدل برای گوشت مرغ در سناریوی پایه

۱۶,۷۹۵	افزایش هزینه خوراک هر کیلوگرم مرغ زنده (تومان)
۴,۸۸۵	کل نیاز کشور به ذرت (هزار تن)
۱,۷۴۵	کل نیاز کشور به کنجاله سویا (هزار تن)
۲,۶۳۶	ارز مورد نیاز کشور برای تامین خوراک (میلیون دلار)
۶۰,۱۰۹	درآمد دولت ناشی از حذف ارز دولتی (میلیارد تومان)
۳۱,۰۰۰	قیمت فعلی بازار یک کیلوگرم گوشت مرغ (تومان)
۵۳,۰۹۹	قیمت گوشت مرغ ناشی از حذف ارز دولتی (تومان)
۲۲,۰۹۹	تفاوت قیمت فعلی و پس از حذف ارز دولتی (کیلوگرم/تومان)

جدول ۶- نتایج حاصل از حل مدل برای تخم مرغ در سناریوی پایه

۱۶,۳۱۵	افزایش هزینه خوراک هر کیلو گرم تخم مرغ (تومان)
۱,۲۱۵	کل نیاز کشور به ذرت (هزار تن)
۴۶۱	کل نیاز کشور به کنجاله سویا (هزار تن)
۶۶۹	ارز مورد نیاز کشور برای تامین خوراک (میلیون دلار)
۱۵,۲۵۵	درآمد دولت ناشی از حذف ارز دولتی (میلیارد تومان)
۱۸,۵۰۰	قیمت فعلی بازار یک کیلو گرم تخم مرغ (تومان)
۳۴,۸۱۵	قیمت تخم مرغ ناشی از حذف ارز دولتی (تومان)
۱۶,۳۱۵	تفاوت قیمت فعلی و پس از حذف ارز دولتی (کیلو گرم/تومان)

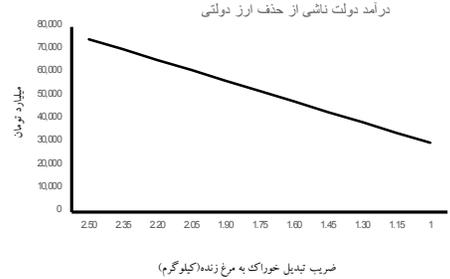
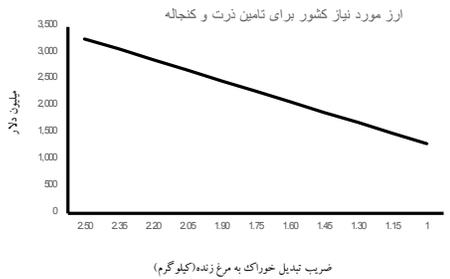
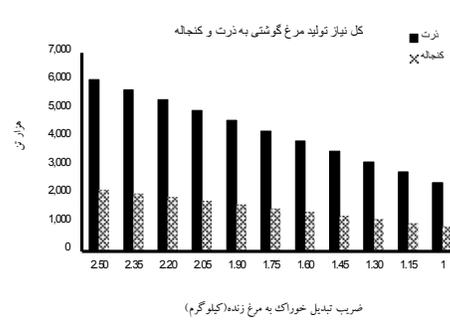
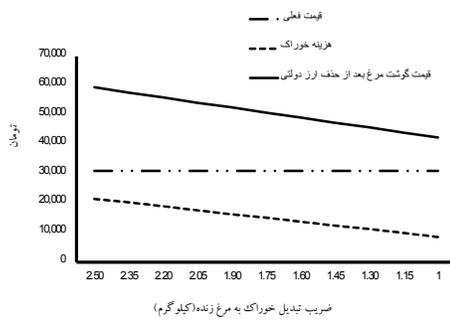
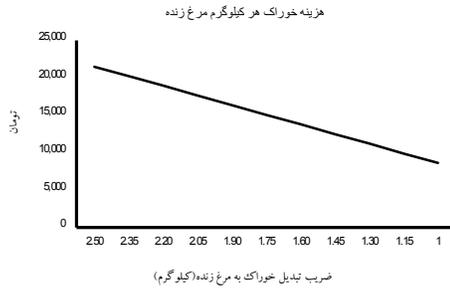
۲-۲-۴- نتایج حاصل از حل مدل برای تغییر ضریب تبدیل خوراک

جدول شماره ۷ نتایج حاصل از حل مدل را برای مقادیر مختلف ضریب تبدیل خوراک به مرغ زنده نشان می دهد. همانطوری که از اعداد مندرج در جدول بر می آید با کاهش ضریب تبدیل خوراک، هزینه اضافی هر کیلو گرم خوراک مرغ (ذرت و کنجاله) ناشی از حذف ارز دولتی نیز بطور قابل ملاحظه ای کاهش می یابد. اگر چه دنیا برای رسیدن به ضریب تبدیل یک در سالهای پیش رو برنامه ریزی کرده است ولیکن مدیران واحدهای تولیدی در کشور ما در حال حاضر توانسته اند با افزایش بهره وری و استفاده از نژادهای برتر تولیدی، به ضریب تبدیل حدود ۱/۶ تا ۱/۶۵ دست پیدا کنند. بررسی ارقام جدول فوق الذکر نشان می دهد که حتی در همین سطح از کاهش ضریب تبدیل تا حدود زیادی هزینه اضافی ناشی از اجرای سیاست حذف ارز ترجیحی کاهش می یابد بعلاوه نیاز کشور به ذرت و کنجاله سویا وارداتی نیز به طور قابل ملاحظه ای کاهش می یابد. بعبارت دیگر برای تولید ۲/۶۴ میلیون تن گوشت مرغ و یا ۳/۴۷ میلیون تن مرغ زنده نیاز سالیانه کشور (۳۱ کیلوگرم سرانه گوشت مرغ و ۸۵ میلیون جمعیت) با ضریب تبدیل ۱/۶۰ نسبت به ضریب تبدیل ۱/۹۵ حدود ۵۰۰ میلیون دلار ارز کمتری نیاز می باشد که معادل ۱۳۵۰۰ میلیارد تومان (با ارز ۲۷۰۰۰ تومان) می گردد که می تواند صرف تحقیق و توسعه برای دستیابی به ضرایب تبدیل بهتر از طریق اصلاح نژاد و بهبود صفات ژنتیکی گردد. نکته دیگر اینکه بهبود ضریب تبدیل نه تنها هزینه تولید و قیمت مصرف کننده داخلی را کاهش می دهد بلکه قدرت رقابتی تولیدکنندگان داخلی را در صادرات با کشورهای رقیب افزایش می دهد. بطور کلی نتایج حاصل از تحلیل این سناریو نشان می دهد که ضریب تبدیل یک فاکتور بسیار مهم در کاهش هزینه های تولید، کاهش نیاز به ذرت و کنجاله سویا وارداتی، کاهش وابستگی به خارج و کاهش خروج ارز از کشور می باشد و لازم است تا در سیاست های توسعه صنعت مرغداری در کشور بصورت ویژه

و راهبردی مد نظر قرار گیرد. روند تغییر متغیرهای هدف در نتیجه تغییر در ضریب تبدیل خوراک در نمودار شماره ۲ نشان داده شده است.

جدول ۷- نتایج حاصل از حل مدل برای گوشت مرغ در سناریوی ۱ (تغییر ضریب تبدیل خوراک به مرغ زنده)

ضریب تبدیل خوراک به مرغ زنده بر حسب کیلو گرم											شرح
۲/۵	۲/۳۵	۲/۲۰	۲/۰۵	۱/۹۰	۱/۷۵	۱/۶۰	۱/۴۵	۱/۳۰	۱/۱۵	۱	
۲۱۵۳۲	۲۰۲۴۰	۱۸۹۴۸	۱۷۶۵۶	۱۶۳۶۵	۱۵۰۷۳	۱۳۷۸۱	۱۲۴۸۹	۱۱۱۹۷	۹۹۰۵	۸۶۱۳	افزایش هزینه خوراک هر کیلوگرم مرغ زنده (تومان)
۶۰۶۷	۵۷۰۳	۵۳۳۹	۴۹۷۵	۴۶۱۱	۴۲۴۷	۳۸۸۳	۳۵۱۹	۳۱۵۵	۲۷۹۱	۲۴۲۷	کل نیاز کشور به ذرت (هزار تن)
۲۱۶۷	۲۰۳۷	۱۹۰۷	۱۷۷۷	۱۶۴۷	۱۵۱۷	۱۳۸۷	۱۲۵۷	۱۱۲۷	۹۹۷	۸۶۷	کل نیاز کشور به کنجاله سویا (هزار تن)
۳۲۷۴	۳۰۷۸	۲۸۸۱	۲۶۸۵	۲۴۸۸	۲۲۹۲	۲۰۹۶	۱۸۹۹	۱۷۰۳	۱۵۰۶	۱۳۱۰	ارز مورد نیاز کشور برای تامین خوراک (میلیون دلار)
۷۴۶۵۵	۷۰۱۷۵	۶۵۶۹۶	۶۱۲۱۷	۵۶۷۳۸	۵۲۲۵۸	۴۷۷۷۹	۴۳۳۰۰	۳۸۸۲۰	۳۴۳۴۱	۲۹۸۶۲	درآمد دولت ناشی از حذف ارز دولتی (میلیارد تومان)
۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	قیمت فعلی بازار یک کیلوگرم گوشت مرغ (تومان)
۵۹۳۳۲	۵۷۶۳۲	۵۵۹۳۲	۵۴۲۳۲	۵۲۵۳۲	۵۰۸۳۲	۴۹۱۳۲	۴۷۴۳۳	۴۵۷۳۳	۴۴۰۳۳	۴۲۳۳۳	قیمت گوشت مرغ ناشی از حذف ارز دولتی (تومان)
۲۸۳۳۲	۲۶۶۳۲	۲۴۹۳۲	۲۳۲۳۲	۲۱۵۳۲	۱۹۸۳۲	۱۸۱۳۲	۱۶۴۳۳	۱۴۷۳۳	۱۳۰۳۳	۱۱۳۳۳	تفاوت قیمت فعلی و پس از حذف ارز دولتی (کیلوگرم/تومان)

نمودار ۲- مقادیر متغیرهای هدف با تغییر ضریب تبدیل خوراک به مرغ زنده (سناریوی ۱)

۳-۲-۴- نتایج حاصل از حل مدل برای تغییر نرخ ارز در مرغ گوشتی

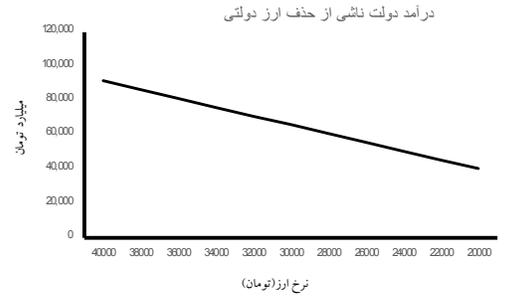
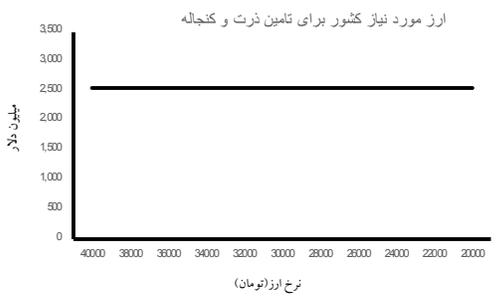
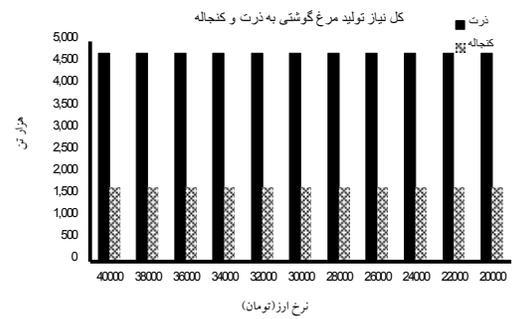
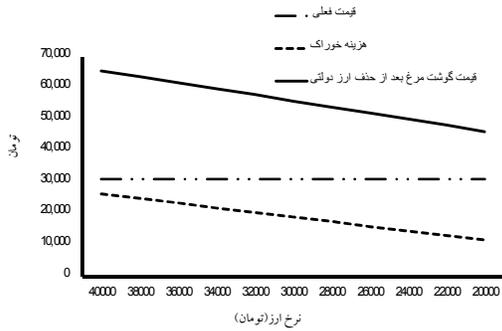
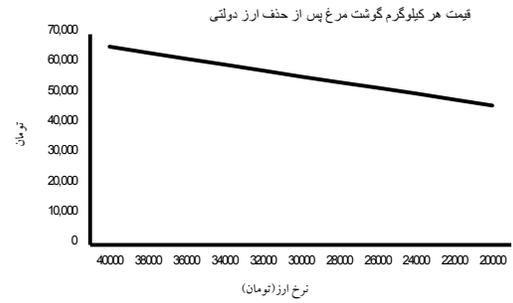
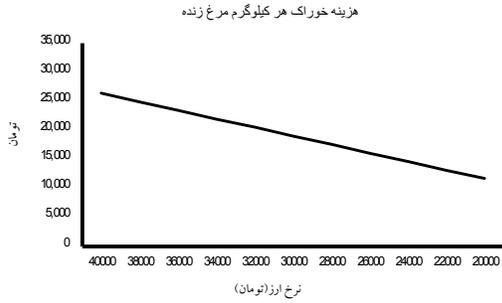
با توجه به اینکه بخش قابل توجهی از نهاده های خوراک طیور از خارج وارد می شود قیمت ارز در تعیین هزینه خوراک به شدت تاثیر گذار است. افزایش چشم گیر و چند برابری نرخ ارز و در نتیجه افزایش هزینه تمام شده گوشت مرغ و تخم مرغ و وارد آمدن فشار بر مصرف کنندگان بویژه قشر ضعیف و کم درآمد از جمله عوامل مؤثر در تصمیم به پرداخت ارز ترجیحی برای واردات نهاده های دامی بوده است. اکنون نیز شرایط نامطمئن حاکم بر بازار ارز که عمدتاً ناشی از تشدید و یا رفع تحریم ها می باشد دامنه تغییرات هزینه خوراک و در نتیجه قیمت فرآورده های دامی وابسته به نهاده های وارداتی را در نتیجه حذف ارز ترجیحی وسیع نموده است. بطوریکه در صورت تشدید تحریم ها و افزایش قیمت ارز به ۴۰۰۰۰ تومان قیمت هر کیلوگرم گوشت مرغ بالغ بر ۶۵۰۰۰ تومان (۱۱۲ درصد رشد نسبت به قیمت فعلی) خواهد شد. و بر عکس اگر تحریم ها مرتفع گردد قیمت هر کیلوگرم گوشت مرغ به کمی بیش از ۴۶۰۰۰ تومان (۴۹ درصد رشد نسبت به قیمت فعلی) خواهید رسید. البته این اعداد صرفاً با فرض اعمال ضرایب پایه خواهد بود یعنی همه ضرایب در مدل پایه ثابت و فقط نرخ ارز تغییر می کند. برای مثال ضریب تبدیل خوراک برابر ۱/۹۵ می باشد. همانطور که قبلاً نیز گفته شد بهتر این بود که دامنه تغییرات نرخ ارز در نتیجه شرایط تشدید و یا رفع تحریم برآمده از مطالعات تخصصی در این حوزه باشد ولیکن با توجه به ضیق وقت فقط بر اساس نظر کارشناسی این اعداد منظور شده است. هر چند مدل این امکان را فراهم می کند تا برای هر نرخی که مد نظر سیاستگذاران و تصمیم گیرندگان باشد تغییرات متغیرهای هدف را محاسبه کرد.

مقایسه جدول ۷ و ۸ نشان می دهد که قیمت یک کیلوگرم گوشت مرغ در صورت رفع تحریم ها و کاهش قیمت دلار به ۲۰ هزار تومان به ۴۶۳۱۴ تومان خواهد رسید در حالیکه این عدد برای ضریب تبدیل خوراک ۱/۶۰ (که هم اکنون بسیاری از زنجیره های تولید در همین حدود هستند) برابر با ۴۹۱۳۲ تومان خواهد بود. به عبارت دیگر مقایسه اعداد دو جدول نشان می دهد که سرمایه گذاری در افزایش بهره وری تولید و مدیریت بهینه خوراک و تولید محصول راه کوتاه تری برای کاهش هزینه ها و منتفع ساختن مصرف کنندگان و رونق اشتغال و تولید و حتی توسعه صادرات و ارز آوری و کاهش مصرف نهاده های وارداتی و خروج ارز از کشور می گردد.

نمودار شماره ۳ ، روند تغییر متغیرهای هدف را در نتیجه تغییر در نرخ ارز نشان می دهد.

جدول ۸- نتایج حاصل از حل مدل برای گوشت مرغ در سناریوی ۲ (تغییر نرخ ارز)

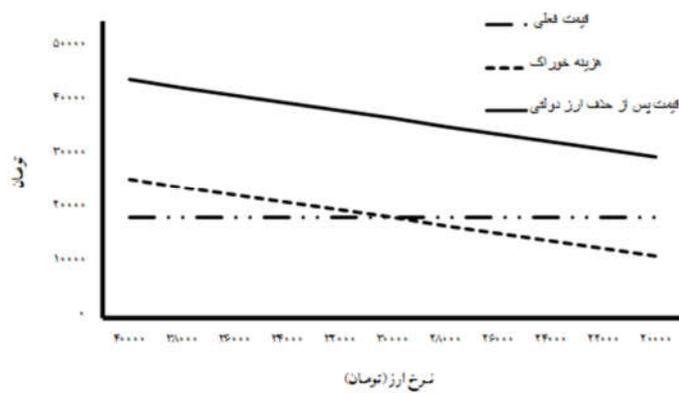
نرخ ارز (تومان)											شرح
۴۰۰۰۰	۳۸۰۰۰	۳۶۰۰۰	۳۴۰۰۰	۳۲۰۰۰	۳۰۰۰۰	۲۸۰۰۰	۲۶۰۰۰	۲۴۰۰۰	۲۲۰۰۰	۲۰۰۰۰	
۲۶۳۷۱	۲۴۸۹۸	۲۳۴۲۵	۲۱۹۵۲	۲۰۴۷۸	۱۹۰۰۵	۱۷۵۳۲	۱۶۰۵۹	۱۴۵۸۵	۱۳۱۱۲	۱۱۶۳۹	افزایش هزینه خوراک هر کیلوگرم مرغ زنده (تومان)
۶۷۳۳	۶۷۳۳	۶۷۳۳	۶۷۳۳	۶۷۳۳	۶۷۳۳	۶۷۳۳	۶۷۳۳	۶۷۳۳	۶۷۳۳	۶۷۳۳	کل نیاز کشور به ذرت (هزار تن)
۱۶۹۰	۱۶۹۰	۱۶۹۰	۱۶۹۰	۱۶۹۰	۱۶۹۰	۱۶۹۰	۱۶۹۰	۱۶۹۰	۱۶۹۰	۱۶۹۰	کل نیاز کشور به کنجاله سویا (هزار تن)
۲۵۵۴	۲۵۵۴	۲۵۵۴	۲۵۵۴	۲۵۵۴	۲۵۵۴	۲۵۵۴	۲۵۵۴	۲۵۵۴	۲۵۵۴	۲۵۵۴	ارز مورد نیاز کشور برای تامین خوراک (میلیون دلار)
۹۱۴۳۲	۸۶۳۲۴	۸۱۲۱۶	۷۶۱۰۸	۷۱۰۰۰	۶۵۸۹۳	۶۰۷۸۵	۵۵۶۷۷	۵۰۵۶۹	۴۵۴۶۱	۴۰۳۵۳	درآمد دولت ناشی از حذف ارز دولتی (میلیارد تومان)
۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	قیمت فعلی بازار بیک کیلوگرم گوشت مرغ (تومان)
۶۵۶۹۹	۶۳۷۶۱	۶۱۸۲۲	۵۹۸۸۴	۵۷۹۴۵	۵۶۰۰۷	۵۴۰۶۸	۵۲۱۳۰	۵۰۱۹۱	۴۸۲۵۳	۴۶۳۱۴	قیمت گوشت مرغ ناشی از حذف ارز دولتی (تومان)
۳۴۶۹۹	۳۳۷۶۱	۳۰۸۲۲	۲۸۸۸۴	۲۶۹۴۵	۲۵۰۰۷	۲۳۰۶۸	۲۱۱۳۰	۱۹۱۹۱	۱۷۲۵۳	۱۵۳۱۴	تفاوت قیمت فعلی و پس از حذف ارز دولتی (کیلوگرم/تومان)

نمودار ۳- تغییرات متغیرهای هدف با تغییر نرخ ارز (سناریوی ۲)

۴-۲-۴- نتایج حاصل از حل مدل برای تغییر نرخ ارز در مرغ تخمگذار

در جدول شماره ۹ و همچنین نمودار شماره ۴ که از آن گرفته شده است تغییرات قیمت تخم مرغ ناشی از تغییر نرخ ارز و اثر آن بر هزینه نهاده های وارداتی خوراک مرغ تخم گذار نشان داده شده است. همانطور که ملاحظه می گردد در بدترین شرایط یعنی تشدید تحریم ها و افزایش نرخ ارز به ۴۰۰۰۰ تومان، قیمت هر کیلو گرم تخم مرغ به ۴۴۱۱۷ تومان (۱۳۹ درصد رشد) خواهد رسید. و بر عکس در صورت برداشته شدن تحریم و سقوط قیمت ارز به ۲۰۰۰۰ تومان این عدد ۲۹۸۰۶ تومان (۶۴ درصد رشد) خواهد شد.

نمودار ۴- اثر تغییر نرخ ارز بر هزینه خوراکه و قیمت تخم مرغ در هر کیلوگرم

جدول ۹- نتایج حاصل از حل مدل برای تخم مرغ در سناریوی ۲ (تغییر نرخ ارز)

نرخ ارز (تومان)											شرح
۴۰۰۰۰	۳۸۰۰۰	۳۶۰۰۰	۳۴۰۰۰	۳۲۰۰۰	۳۰۰۰۰	۲۸۰۰۰	۲۶۰۰۰	۲۴۰۰۰	۲۲۰۰۰	۲۰۰۰۰	
۲۵۶۱۷	۲۴۱۸۶	۲۲۷۵۵	۲۱۳۲۴	۱۹۸۹۳	۱۸۴۶۲	۱۷۰۳۱	۱۵۵۹۹	۱۴۱۶۸	۱۲۷۳۷	۱۱۳۰۶	افزایش هزینه خوراک تولید هر کیلو گرم تخم مرغ (تومان)
۱۲۱۵	۱۲۱۵	۱۲۱۵	۱۲۱۵	۱۲۱۵	۱۲۱۵	۱۲۱۵	۱۲۱۵	۱۲۱۵	۱۲۱۵	۱۲۱۵	کل نیاز کشور به ذرت (هزار تن)
۴۶۱	۴۶۱	۴۶۱	۴۶۱	۴۶۱	۴۶۱	۴۶۱	۴۶۱	۴۶۱	۴۶۱	۴۶۱	کل نیاز کشور به کنجاله سویا (هزار تن)
۶۶۹	۶۶۹	۶۶۹	۶۶۹	۶۶۹	۶۶۹	۶۶۹	۶۶۹	۶۶۹	۶۶۹	۶۶۹	ارز مورد نیاز کشور برای تامین خوراک (میلیون دلار)
۲۳۹۵۲	۲۲۶۱۴	۲۱۲۷۶	۱۹۹۳۸	۱۸۶۰۰	۱۷۲۶۲	۱۵۹۲۴	۱۴۵۸۵	۱۳۲۴۷	۱۱۹۰۹	۱۰۵۷۱	درآمد دولت ناشی از حذف ارز دولتی (میلیارد تومان)
۱۸۵۰۰	۱۸۵۰۰	۱۸۵۰۰	۱۸۵۰۰	۱۸۵۰۰	۱۸۵۰۰	۱۸۵۰۰	۱۸۵۰۰	۱۸۵۰۰	۱۸۵۰۰	۱۸۵۰۰	قیمت فعلی بازار یک کیلو گرم تخم مرغ (تومان)
۴۴۱۱۷	۴۲۶۸۶	۴۱۲۵۵	۳۹۸۲۴	۳۸۳۹۳	۳۶۹۶۲	۳۵۵۳۱	۳۴۰۹۹	۳۲۶۶۸	۳۱۲۳۷	۲۹۸۰۶	قیمت تخم مرغ ناشی از حذف ارز دولتی (تومان)
۲۵۶۱۷	۲۴۱۸۶	۲۲۷۵۵	۲۱۳۲۴	۱۹۸۹۳	۱۸۴۶۲	۱۷۰۳۱	۱۵۵۹۹	۱۴۱۶۸	۱۲۷۳۷	۱۱۳۰۶	تفاوت قیمت فعلی و پس از حذف ارز دولتی (کیلو گرم/تومان)

۳-۴- نتیجه گیری و بحث

بطور خلاصه این بررسی نشان می دهد که مطالعه پیامدهای ناشی از حذف ارز ترجیحی نیازمند شناخت دقیق از روابط متغیرها و واحدهای اقتصادی متعدد و میزان اثر پذیری آنها از همدیگر و همچنین از سیاستهای مختلف تجاری، ارزی و حمایتی دولت می باشد. از این رو، این مسئله از پیچیدگی و گستردگی خاصی برخوردار می باشد که لازم است مد نظر برنامه ریزان قرار گیرد. اگرچه در این مطالعه تلاش شد تا گستردگی ابعاد مسئله در قالب مدل مفهومی ترسیم گردد و مدل ریاضی آن برای کل مسئله توسعه داده شد ولیکن به دلیل محدودیت زمانی و عدم دسترسی به اطلاعات و مطالعات پایه در همه اجزای مدل مفهومی و پارامترهای مدل ریاضی، مدل کامپیوتری به عنوان نسخه اول (*VERSIONI*) فقط برای واحدهای مرغداری گوشتی و تخم گذار توسعه و بکار گرفته شد. البته دلیل دیگر تمرکز بر این واحدها، سهم قابل توجه آنها از ارز تخصیصی به واردات نهاده های دامی می باشد. بعلاوه سهم مرغ و تخم مرغ در تامین پروتئین خانوارهای کم درآمد در مقایسه قیمتی با سایر محصولات پروتئینی بویژه در شرایط تورمی موجود از جمله مسائل مهم دیگری است که سبب گردیده تا این مطالعه محدود به بررسی اثرات حذف ارز ترجیحی بر قیمت مرغ و تخم مرغ گردد.

از آنجاکه تاکید مقامات مسئول کشوری هم در مجلس و هم در دولت بر جلوگیری از هرگونه فشار بیشتر اقتصادی بر مردم بویژه اقشار کم درآمد در این شرایط سخت ناشی از تحریم های ظالمانه استکبار جهانی می باشد، رویکرد این بررسی و توسعه مدل در این مرحله حفظ سطح قیمت ها بوده است. بعبارت دیگر فرض شده است که بهترین راه حل، راه حلی است که ضمن حذف ارز ترجیحی و پیامدهای منفی ناشی از پرداخت آن، قیمت گوشت مرغ و تخم مرغ برای مصرف کنندگان افزایش نیابد و یا کمترین تغییر قابل تحمل و بدون تنش اجتماعی را بدنبال داشته باشد. لذا مدل در سایر ابعاد مثلاً بررسی اثرات سیاستهای انواع حمایتی دولت از مصرف کننده توسعه داده نشده و به آن پرداخته نشده است. به بیان دیگر فرض شده است که به دنبال راه حلی می باشیم که قیمت مرغ زنده درب مرغداری افزایش نیابد و یا کمترین افزایش را داشته باشد. قطعاً در این صورت حذف ارز ترجیحی کمترین اثرات تورمی را بر سایر اقلام هزینه تولید و همچنین قیمت سایر کالاها و خدمات مورد نیاز شهروندان ناشی از انتظارات تورمی را در پی خواهد داشت.

نکته دیگر اینکه وقتی یارانه به مصرف کننده داده می شود در حقیقت تشویق تقاضا صورت می گیرد و در این صورت بویژه در شرایط توقف و یا کاهش تولید و عرضه (در برخی از واحدهای تولیدی ناشی از افزایش سرسام آور هزینه های تولید در نتیجه حذف ارز دولتی) سبب می گردد تا با افزایش تقاضا در بازار قیمت مرغ و تخم مرغ افزایش یافته و اثرات تورمی این سیاست را در اقتصاد تشدید نماید. معمولاً در چنین شرایطی دولت ها سریعاً به کنترل و نظارت بیشتر بر بازار و یا حتی سرکوب قیمت ها به نفع مصرف کننده اقدام می نمایند که این خود نیز باعث بر هم زدن نسبت هزینه و فایده تولید و در برخی موارد تعطیلی واحدهای تولیدی خواهد شد.

به تجربه ثابت شده است که متاسفانه کشاورزان و واحدهای تولیدی کشاورزی در صورتیکه با افزایش هزینه های تولید مواجه شوند به دلیل رقابتی بودن بازار محصولات کشاورزی امکان انتقال هزینه های اضافی را به مصرف کنندگان ندارند. بویژه در شرایط فقدان یک بازار کارآمد مجبورند سهم قابل ملاحظه ای از این هزینه ها را خود متحمل شوند که این نیز موجبات غیر اقتصادی شدن فعالیتها و خروج از چرخه تولید را بدنبال خواهد داشت.

سیاست تجاری دولت در خصوص واردات و صادرات مرغ و تخم مرغ و همچنین محصولات جایگزین مثل گوشت قرمز در تعادل بازار و قیمت محصول موثر می باشد اینکه چه سیاست تجاری (صادرات و واردات) و در چه زمانی با هدف پایداری تولید و تعادل بازار و جلوگیری از افزایش یا کاهش غیر متعارف قیمت ها قبل و بعد از اتخاذ سیاست حذف ارز ترجیحی اتخاذ گردد از جمله مسائل مهمی است که حتماً مسئولین امر باید به آن توجه کنند.

لازم به ذکر است وقتی بارانه به تولید کننده به شرط پائین نگه داشتن قیمت عرضه محصول درب مرغداری داده می شود این موضوع ضمن تداوم و پایداری تولید موجبات فعال شدن ظرفیتهای تولیدی معطل مانده و همچنین برگشت واحدهای تعطیل شده قبلی به تولید و ایضاً سرمایه گذاریهای جدید را در این صنعت فراهم می کند و با کمی تأخیر رونق تولید و اشتغال و کاهش هزینه تمام شده و قیمت مصرف کننده در بازار و حتی توسعه صادرات را فراهم می نماید.

با توجه به سهم اندک حلقه های بالادستی زنجیره ارزش مرغ و تخم مرغ (مرغ اجداد و مرغ مادر) از خوراک وارداتی و افزایش هزینه های ناشی از آن در قیمت جوجه های تولیدی، این جزء در برآورد نیاز کشور به واردات ذرت و کنجاله سویا در نظر گرفته نشده است.

در این بررسی فرض شده است که بعد از حذف ارز ترجیحی، سیاست پرداخت یارانه تولید اجرایی می گردد. لذا سایر هزینه های تولید (بغیر از هزینه ذرت و کنجاله وارداتی) ثابت می باشد و تغییری نخواهد کرد. در صورتیکه اگر دولت دنبال اجرای سیاست دیگری از جمله پرداخت یارانه به مصرف کننده باشد و بپذیرد که قیمت گوشت مرغ و تخم مرغ در بازار افزایش یابد بایستی انتظارات تورمی ایجاد شده و افزایش هزینه سایر اقلام تولید متأثر از آن را لحاظ نماید. و این افزایش هزینه نیز به قیمت مرغ و تخم مرغ بدست آمده از مدل اضافه شود.

برخی تولیدکنندگان بر این باورند که سیاست دولت در چگونگی توزیع نهاده های خوراک دام وارداتی در گذشته سبب گردیده تا اغلب واحدهای تولیدی مرغ دارای انباشت خوراک از گذشته باشند و نگرانی از کمبود ذرت و کنجاله در واحدهای تولیدی پس از اجرای این سیاست نیست. و حتی معتقدند احتمال کاهش قیمت گوشت مرغ نیز وجود دارد. البته این فقط در حد یک ادعا است و نیاز به بررسی بیشتر دارد.

با توجه به تأثیر قابل ملاحظه ضریب تبدیل در مصرف و هزینه نهاده های خوراک وارداتی و در نتیجه قیمت تمام شده گوشت مرغ لازم است تا در مدیریت استفاده از نژاد مرغ با بالاترین ضریب تبدیل خوراک منطقی تر عمل کرد. هر چند برای قطع وابستگی صنعت مرغداری و مقاوم سازی تولید و اقتصاد کشور در مقابل تنش های خارجی از جمله تحریم ها لازم است تا کشور در مسیر توسعه و خودکفایی مرغ لاین بومی برنامه ریزی دقیق و هوشمندانه ای را اجرا نماید ولیکن در این شرایط محدودیت ارزی و اجرای سیاست حذف ارز ترجیحی به نظر می رسد که مبادله بین این اهداف در کوتاه مدت اجتناب ناپذیر است.

جامعه هدف در پرداخت یارانه تولید در مجموع حدود ۲۲۱۴۵ واحد تولیدی (۱۶۲۵ واحد تخمگذار و ۲۰۵۲۰ واحد گوشتی) را شامل می گردد که مدیریت آن در مقایسه با جامعه هدف ۸۵ میلیونی مصرف کننده در سناریوی پرداخت یارانه مصرف کننده عملی تر می باشد و سیاستگذاری پویا و دقیق را در شرایط نوسانات اقتصادی بویژه تغییر نرخ ارز در آینده تسهیل می نماید.

۵- الزامات و توصیه های سیاستی

بر اساس نتایج حاصله و تجربیات حاصل از اجرای طرحهای مشابه در گذشته الزامات و توصیه های سیاستی به شرح زیر پیشنهاد می گردد.

۵-۱- الزامات

به منظور مدیریت صحیح پیامدهای ناشی از اجرای سیاست حذف ارز ترجیحی رعایت موارد زیر الزامی به نظر می رسد.

- ضرورت اجماع و وحدت کلمه و حمایت کلیه ارکان حاکمیت در اجرای این سیاست در سطوح مختلف ملی، استانی و محلی
- اقناع سازی و همگرا نمودن نقش آفرینان اصلی (رسانه ها، تولید کنندگان، مصرف کنندگان، صنایع وابسته، وارد کنندگان نهاده ها، صادر کنندگان محصول و..)
- وفور و فراوانی کالاهای اساسی در کانونها و محل های عرضه با هدف تامین امنیت روانی جامعه
- ذخیره کافی محصول حداقل برای سه تا شش ماه نیاز کشور (برای متعادل سازی بازار)
- تعیین دقیق نقش و مأموریت دستگاهها و تشکل های ذیربط در این فرآیند (از تولید تا مصرف)، عدم موازی کاری و لوث مسئولیت (Diffusion of responsibility) و ضرورت ایفای نقش به موقع و هماهنگ آنها و پاسخگویی در چارچوب وظایف
- تکمیل و ارتقاء سامانه های ارزیابی، نظارت و کنترل نهاده ها و محصولات اساسی هدف طرح
- تامین منابع اولیه جهت پرداخت یارانه به تولید کننده و مصرف کننده قبل از اجرای سیاست (اول پرداخت یارانه بعد افزایش هزینه)
- حصول اطمینان از پایداری و تداوم تولید تا سطح تامین نیاز جامعه و عنداللزوم صادرات با تامین مکفی نهاده های دامی
- لحاظ نمودن شرایط بازار و تقاضا برای گوشت مرغ و تخم مرغ در ایام تعطیلات نوروز و ایام ماه مبارک رمضان در ابتدای سال آینده

۵-۲- توصیه های سیاستی

همانطور که گفته شد این مدل بعنوان یک مدل حمایت تصمیم گیری در زمینه ارزیابی پیامدهای حذف ارز ترجیحی توسعه داده شده است. بطوری که سیاستگذاران، در صورت اختلاف نظر در مورد مقادیر ضرایب استفاده شده در مدل، می توانند مقادیر مد نظر خود را که فکر می کنند درست هست در مدل منظور نمایند و سپس پیامدهای احتمالی آن را بررسی و با آگاهی تصمیم گیری نمایند. بعلاوه برای یافتن پاسخ های دقیق تر لازم است تا با جمع آوری اطلاعات و گردآوری و یا انجام مطالعات پایه مورد نیاز، نسخه های بهبود یافته این مدل توسعه یابد. بهرحال با توجه به محدودیت های موجود و با هدف جلوگیری از افزایش قیمت مرغ و تخم

مرغ و کاهش تبعات ناگوار اقتصادی و اجتماعی بعد از اجرای سیاست حذف ارز ترجیحی، بر اساس نتایج حاصله از اجرای مدل در این مرحله اتخاذ سیاستهای زیر توصیه می گردد.

- ۱- تمرکز بر پرداخت یارانه تولید (تولید کننده) بجای یارانه مصرف (مصرف کننده)
- ۲- ضرورت اتخاذ استراتژی بهینه در استفاده از نژاد مرغ با بالاترین ضریب تبدیل خوراک با هدف کاهش واردات نهاده های خوراک و صرفه جویی ارزی و همچنین کاهش هزینه تمام شده تولید
- ۳- متناسب سازی یارانه های پرداختی به تولیدکنندگان و مصرف کنندگان متناسب با تغییرات نرخ ارز
- ۴- اجازه افزایش قیمت محصول به تولید کننده در صورت کاهش سهم یارانه تولید متناسب با یارانه پرداختی به مصرف کننده، به منظور جلوگیری از تعطیلی واحدهای تولیدی
- ۵- انتخاب استراتژی بهینه در آزاد سازی تجارت (صادرات و واردات) محصولات و فرآورده های دامی (منعطف مدیریت شده در ابتدا و ثابت با برنامه و هدفمند در بلند مدت)
- ۶- تهیه و اجرا همزمان برنامه عمل ارتقاء فنآوری و بهره وری، توسعه و تقویت زنجیره ارزش و تولید قراردادی مرغ و تخم مرغ
- ۷- عدم مداخله مستقیم دولت در بازار نهاده ها و محصولات کشاورزی و عدم سرکوب قیمت محصولات توسط دولت